

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Клочко А. М.

ВСТУП

Застосування інноваційних інструментів обумовлене тенденціями цифровізації економіки, потребою вдосконалення функціонування окремих її секторів. Широкі можливості технологій штучного інтелекту (далі – ШІ) для потреб різних сфер функціонування суспільства привертають все більше уваги з метою їх використання у суспільно-корисних цілях, у тому числі й у сфері банківської діяльності. Правове регулювання банківської діяльності в Україні не містить положень щодо основ та меж застосування технологій ШІ, хоча окремі з них вже впроваджені та активно використовують на ринку банківських послуг. На теперішній час постала необхідність оптимізації окремих положень чинного законодавства, а також розроблення основ правового регулювання суспільних відносин, які сформувалися із запровадженням технологій ШІ у банківській сфері. Повномасштабне злочинне вторгнення росії на територію України 24 лютого 2022 року створило загрозу національній та економічній безпеці та територіальній цілісності держави. Для банківської сфери України пріоритетним питанням стало забезпечення безперервної роботи та безпечності проведення банківських операцій. До інших викликів, обумовлених дією правового режиму воєнного стану належить необхідність збереження довіри населення до банківської системи держави для забезпечення її стабільного функціонування. Панічні настрої серед населення під час перших днів повномасштабного вторгнення змусили українців прагнути одержати якнайбільшу кількість готівкових коштів із банкоматів та у касах банківських установ. Довіра громадян до банківської системи може бути забезпечена доступним для розуміння пересічного споживача механізмом правового регулювання сфери банківської діяльності. Особливої актуальності у сучасних умовах набувають наукові дослідження щодо потенціальних можливостей технологій ШІ для проведення банківських операцій із зростанням попиту дистанційного обслуговування громадян. Відсутність уніфікованого нормативно-правового акту, який би містив положення,

що встановлюють межі застосування технологій ШІ у різних сферах функціонування суспільства, ускладнює достовірність наукових результатів та унеможливує застосування технологій ШІ у безпечних для суспільства межах. Міжнародне правове регулювання ШІ дозволить сформувати на рівні окремих національних законодавств наукову парадигму права ШІ та розробити ключові засади основ права штучного інтелекту (AI law), що вже фактично сприймається як самостійна галузь права у державах ЄС та США.

1. Економіко-правові засади функціонування ШІ та вплив фінансових технологій на розвиток суспільних відносин

Вплив технологій на розвиток суспільних відносин були присвячені дослідження вчених як в Україні так і на міжнародному рівні. Зокрема, І.Л. Беспалько провів аналіз переваг та недоліків використання технологій ШІ у судовій системі України¹. Matthias Matthijs акцентував на необхідності виконання Копенгагенських критеріїв в контексті перспектив набуття Україною повноцінного членства у ЄС. Вчений акцентував на важливості виконання економічного критерію для ефективного функціонування ринкової економіки². В.Г. Прилипчук визначив наукові та прикладні проблеми пошуку балансу щодо взаємодії людини та технологій ШІ, а також припустив ймовірність надання специфічного правового статусу для роботів зі ШІ у найближчому майбутньому³. О.В. Стащук констатує, що формування нового рівня банківського обслуговування, пов'язаного із застосуванням ШІ сприятиме тому, що банки суттєво скоротять витрати на утримання окремих. Разом із тим, перехід до цифрового банкінгу має супроводжуватися високим рівнем інформаційної безпеки клієнтів. Це обумовлене тим, що проведення банківських операції через мережу

¹ Беспалько І.Л., Завгородня А.С., Кужель К.С. Штучний інтелект у кримінальному процесі. Практичне застосування через призму закордонного досвіду. Юридичний науковий електронний журнал. № 10/2021. С. 473–476. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-10/124>. URL: http://www.lsej.org.ua/10_2021/126.pdf

² Matthias Matthijs (2022). Ukraine Could Become an EU Member. What Would That Mean? URL: <https://www.cfr.org/in-brief/ukraine-could-become-eu-member-what-would-mean>.

³ Прилипчук В.Г., Баранов О.С., Гиляка О.С. Проблема правового регулювання у сфері штучного інтелекту в контексті розвитку законодавства Європейського союзу. Вісник Національної академії правових наук України. № 2, 2022. DOI: 10.31359/1993-0909-2022-29-2-35. URL: <http://visnyk.kh.ua/uk/article/problema-pravovogo-regulyvannya-u-sferi-shtuchnogo-intelektu-v-konteksti-rozvitku-zakonodavstva-yevropeyskogo-soyuzu>.

підвищує рівень їх вразливості⁴. Fares O.H., Butt I. та Lee, S.H.M. здійснили комплексний огляд наукової літератури про застосування технологій ШІ у сфері банківської діяльності. Вчені запропонували її класифікацію відповідних джерел за трьома ключовими сферами дослідження: стратегія, процеси та споживачі, що на думку авторів сприятиме подоланню розриву між академічними дослідженнями та галузевими знаннями⁵. Звертаючись до питання правового регулювання та ризиків технологій ШІ, інші вчені додержуються думки, що відповідальність так званої «електронної особи» не можна розглядати в контексті традиційного розуміння юридичної відповідальності, тобто за аналогією з відповідальністю особи⁶. Останнє припущення є дискусійним і потребує подальших ґрунтовних наукових досліджень. Необхідно зауважити, що вагомий доробок наукових досліджень авторів не охоплював питання доцільності впровадження технологій ШІ у банківську систему держави в умовах дії правового режиму воєнного стану. Безконтрольне використання алгоритмів ШІ може спровокувати юридичні, репутаційні та етичні ризики для суб'єктів їх використання, так само як і для розробників цих технологій. Юридичні ризики обумовлені тим, що технології ШІ у процесі аналізу значного обсягу відомостей споживачів у тій чи іншій галузі, можуть суперечити регламентам щодо конфіденційності даних у найближчому майбутньому, зокрема, з урахуванням невизначеності положень чинного законодавства щодо правового регулювання суспільних відносин сформованих під впливом технологій ШІ. Репутаційні та етичні ризики можуть мати місце у випадках, якщо алгоритми ШІ під час аналізу та обробки конфіденційних даних зазнають кібератаки і можуть бути використані для неетичних цілей.

Правове регулювання технологій ШІ в Україні та зокрема, для впорядкування цих процесів у банківському секторі економіки перебуває на стадії розроблення. Відповідне є логічним у зв'язку з тим,

⁴ Стащук О.В., Мартинюк Р. (2021). Специфіка застосування когнітивних технологій та штучного інтелекту в сучасній банківській діяльності. Економічний форум, 1(3), 134–138. DOI: 10.36910/6775-2308-8559-2021-3-19. URL: http://e-forum.lntu.edu.ua/index.php/ekonomichnyy_forum/article/view/240.

⁵ Fares, O.H., Butt, I. & Lee, S.H.M. (2022). Utilization of artificial intelligence in the banking sector: a systematic literature review. J Financ Serv Mark. DOI: 10.1057/s41264-022-00176-7. URL: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41264-022-00176-7>.

⁶ Kostenko, O.M., Bieliakov, K.I., Tykomyrov, O.O. et al. “Legal personality” of artificial intelligence: methodological problems of scientific reasoning by Ukrainian and EU experts. Springer. February 2023. AI & Soc. URL: 10.1007/s00146-023-01641-0. URL: <https://www.springerprofessional.de/en/legal-personality-of-artificial-intelligence-methodological-prob/24008090>.

що на рівні ЄС проєкт Закону про ШІ ще не прийнятий. Законопроєкт про регулювання ШІ⁷ був запропонований Європейською комісією ще 21 квітня 2021. Проєкт закону про ШІ ЄС визначає загальні обов'язкові вимоги, що будуть застосовні до проектування та розробки певних систем ШІ перед їх розміщенням на ринку, та які будуть надалі введені в дію через гармонізовані технічні стандарти. Проте лише 14 червня 2023 року Європейським парламентом ухвалено компромісний текст Закону ЄС про ШІ із відповідними доповненнями⁸. Відповідний Закон стане першим міжнародним актом, що регулює використання алгоритмів ШІ.

Аналізуючи банківський сектор України в цілому на предмет необхідності його цифровізації та впровадження фінансових технологій, наразі можна виділити окремі фактори, які істотно впливають на активізацію цих процесів в Україні.

1. *Адаптація банківського сектору економіки до роботи в умовах дії правового режиму воєнного стану.* Через масову міграцію громадян України (споживачів банківських послуг) за кордон обсяг проведення банківських операцій в Україні скоротився. Менша частина споживачів відвідують банківські відділення фізично, надаючи перевагу віддаленому дистанційному банківському обслуговуванню. Зокрема, з початку повномасштабного вторгнення станом на 14 червня 2023 р. офіційно зареєстровані з 6,303,500 осіб, які запитали тимчасового захисту або аналогічних національних систем захисту у ЄС. З дати повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року 13 941 200 громадян України перетнули кордони ЄС⁹. Таким чином банки України втратили не лише частину споживачів, а й частину персоналу через вимушену міграцію або мобілізацію. Необхідно констатувати також скорочення мережі банківських відділень. Зокрема, за 2022 рік кількість підрозділів 65 банків України знизилась на 20% з 6685 до 5336. Внаслідок окупації південно-східних територій держави, закриття

⁷ Proposal for a Regulation of The European Parliament and of The Council Laying Down Harmonised Rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) And Amending Certain Union Legislative Acts. COM/2021/206 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:52021PC0206>.

⁸ Amendments adopted by the European Parliament on 14 June 2023 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on laying down harmonized rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain Union legislative acts (COM(2021)0206 – C9-0146/2021 – 2021/0106(COD)). URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0236_EN.html.

⁹ Operational data portal. Ukraine Refugee Situation – UNHCR. 2023. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

цих 1349 відділень значно перевищує показник 2021 року, коли скоротили 449 підрозділів банків¹⁰.

2. *Активізація євроінтеграційних процесів в Україні.* Зокрема, 17 червня 2022 року Єврокомісія рекомендувала надати Україні статус кандидата на членство в ЄС, а 23 червня 2022 року Європарламент прийняв резолюцію про негайне надання статусу кандидата в ЄС для України¹¹. Однак певні вимоги були визначені як передумови вступу України до ЄС у перспективі. Серед трьох ключових критеріїв, передбачених Копенгагенськими критеріями¹², саме другий – економічний критерій передбачає діючу ринкову економіку країни та здатність протистояти конкуренції та ринковим силам¹³, що сприятиме виконанню зобов'язань України за міжнародними договорами, зокрема за Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. Окрім цього 23 лютого 2023 р. Україна схвалила законопроект № 0187 «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021–2027)»¹⁴, що передбачає розвиток проектів за напрямками: суперкомп'ютер, штучний інтелект, кібербезпека, цифрові навички, а також забезпечення широкого використання цифрових технологій в економіці та суспільстві. Очевидно, що приєднання до Програми позитивно позначиться на реалізації цифрових проектів в Україні та співпраці з міжнародними партнерами у межах проектів, що реалізуються на основі принципів цифрового законодавства ЄС. Окрім зазначеного Україна є членом Спеціального комітету із ШІ при Раді Європи. Ще у жовтні 2019 року приєдналася до Рекомендацій Організації

¹⁰ Головні тенденції банківського ринку за 12 місяців війни. URL: <https://youcontrol.com.ua/articles/tendentsiyi-bankivskoho-rynku-za12-misiatsiv-viyny/>

¹¹ European Council meeting Conclusions (23 and 24 June 2022). URL: https://www.consilium.europa.eu/media/57442/2022-06-2324-euco-conclusions-en.pdf?fbclid=IwAR06sBgyr5Ss1owQB6oUo-SiqBZpB56e8iogkBNB1wUZfCr0-tcNifh_uY.

¹² An official website of the European Union, (1993). Accession criteria. European Commission – Enlargement – Accession criteria (Copenhagen criteria). URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/glossary/accesion-criteria_en.

¹³ Matthias Matthijs (2022). Ukraine Could Become an EU Member. What Would That Mean? URL: <https://www.cfr.org/in-brief/ukraine-could-become-eu-member-what-would-mean>.

¹⁴ Проект Закону про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа». 2926-IX від 23.02.2023 (2021–2027). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41298>

економічного співробітництва і розвитку з питань штучного інтелекту¹⁵. Тенденції до цифровізації та правового регулювання відповідних правовідносин у ЄС є більш ніж очевидними. Зокрема, важливим кроком для усунення перешкод у використанні нових цифрових фінансових інструментів та встановлення гарантій, що відповідні технології підпадають під сферу фінансового регулювання та механізми управління операційним ризиком фірм, що працюють в ЄС стало офіційне оприлюднення Закону про ринок крипто активів (далі – МІСА) Відповідний Закон був опублікований 9 червня 2023 року у Офіційному Журналі ЄС та набирає чинності через 20 днів після його офіційного опублікування, а вступає у дію з 30 грудня 2024р.¹⁶ Закон МІСА спрямований на підтримку інновацій та впровадження нових фінансових технологій, одночасно забезпечуючи належний рівень захисту споживачів та інвесторів. У зв'язку з посиленням євроінтеграційних процесів в Україні також Закон ЄС про ШІ після його прийняття стане основою (модельним законом) для розроблення відповідного законодавства на національному рівні. Очевидно, що Закон ЄС про ШІ матиме уніфікований характер для держав ЄС. Тож дослідження вчених у сфері правового регулювання технологій ШІ для потреб різних галузей суспільства на національному рівні є надзвичайно своєчасними.

Введення правового режиму воєнного стану в Україні зумовило необхідність розроблення та впровадження ефективних засобів захисту всіх сфер життєдіяльності суспільства, зокрема й сфери банківської діяльності. Українська банківська система після повномасштабного вторгнення росії повинна забезпечувати безперебійне проведення платежів та доступ споживачів до всіх видів банківських послуг, невідкладно адаптувати свою діяльність до функціонування в умовах дії правового режиму воєнного стану. Очевидно, що ця діяльність ускладняється рядом істотних обставин та несприятливих наслідків, утворених під впливом військових подій. Зокрема, зменшився рівень споживачів банківських послуг у зв'язку із міграцією частини населення за межі України, банківські установи втратили частину персоналу у зв'язку з переміщенням за кордон, або у межах України

¹⁵ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, OECD/LEGAL/0449 (2019). URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/oecd-legal-0449>.

¹⁶ Official Journal of the European Union, L 150, 9 June 2023. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2023:150:TOC>.

у інші її регіони, періодично мали місце заходи на здійснення масштабних кібератак на банківську систему держави. У таких умовах виникла потреба провадження інноваційних рішень, пов'язаних з максимальною цифровою трансформацією банківських послуг та диджиталізацією. Такий напрямок повинен відкрити нові можливості дистанційної роботи з клієнтами, зберегти високий рівень обслуговування споживачів та утримати попит на банківські послуги серед українців, які тимчасово перебувають за межами держави. Застосування технологій ШІ у банківській діяльності здатне як модернізувати національний ринок платіжних послуг, так і сформуувати нову парадигму безпеки функціонування банківських установ.

2. Пропозиції оптимізації законодавства України щодо правового регулювання технологій ШІ в контексті посилення євроінтеграційних процесів

Посилення євроінтеграційних процесів зумовило необхідність розроблення та оптимізації окремих положень чинного законодавства України щодо правового регулювання технологій ШІ. Відповідно до положень Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні¹⁷ (далі – Концепція) під ШІ необхідно розуміти організовану сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань. Необхідно зазначити, що вказана Концепція не містить класифікації видів ШІ, сфери та межі його застосування, натомість її зміст окреслює коло проблем, які потребують розв'язання, при цьому окремі з них можуть бути вирішені у відносно короткі терміни. Наприклад, це стосується положення про відсутність програм підвищення кваліфікації для викладачів закладів вищої освіти у галузі ШІ. З іншої сторони, розв'язання деяких проблем безпеки потребує фундаментальної оптимізації положень законодавства України та прийняття актуальної нормативно-правової бази, яка би створила реальні умови для впровадження світових практик ШІ. У робочому варіанті Стратегії розвитку ШІ в Україні на 2022–2030 рр. під штучним

¹⁷ Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>.

інтелектом визначено систему алгоритмів і програм для генерації нових знань і розв'язання творчих завдань, створених і контрольованих штучною свідомістю обчислювальної машини¹⁸. Вважаємо, що насамперед існує необхідність використання уніфікованого поняття ШІ для українського законодавства з метою уникнення розбіжностей щодо сприйняття його змісту.

Інновації, спрямовані на найкраще обслуговування споживачів, в тому числі із забезпеченням високого рівня безпеки банківських операцій повинні приваблювати потенційних клієнтів банку та спрощувати громадянам доступ до безготівкових банківських операцій. Інноваційні технології ШІ сьогодні дозволяють банкам використовувати різні способи вдосконалення банківських продуктів та їх реалізації. Інноваційний процес у банківській установі, пов'язаний з освоєнням та впровадженням певних інновацій, охоплює різні етапи діяльності банку, починаючи від розробки концепції до їх безпосередньої практичної реалізації. Банки, як правило, або вдосконалюють вже існуючі послуги або впроваджують нові, які раніше ще не були апробовані на банку банківських послуг України. Принципово нові банківські продукти із застосуванням технологій ШІ на стадії початкового впровадження можуть не приносити банку прибутків, проте сприятимуть зростанню його позитивного іміджу та розвитку банківської індустрії. Технологій ШІ в банківському секторі України впроваджені на певному рівні, поступово розширюються коло їх застосування на більший обсяг банківських послуг.

Чат-боти на базі ШІ дозволяють отримувати сповіщення про статус транзакцій, проводити оплату послуг та здійснювати банківські операції у зручному форматі. Чат-боти функціонують в контексті такого типу ШІ як обробка природної мови (NLP)¹⁹ та можуть бути використані на заміну операторів кол-центрів. Переваги використання цих технологій містяться у тому, що чат-платформи зберігають історію звернень, дозволяють невідкладно одержувати відповіді на запитання користувачів, створювати індивідуальні пропозиції для клієнтів. Можливість здійснення звернення у письмовій формі через чат-бот без необхідності здійснення дзвінків до банку та іноді тривалого очікування також забезпечує більш комфортний сервіс для споживачів. Наприклад, Mastercard використовує чат бот KAI. Відповідні сервіси

¹⁸ Шевченко А.І. та інші. *Щодо проєкту стратегії розвитку штучного інтелекту в Україні на 2022 – 2030 pp.* ISSN 2710–1673 Artificial Intelligence 2022 № 1. URL: https://www.slyusar.kiev.ua/AI_2022-1-1_ua.pdf.

¹⁹ Lutkevitch Ben, Burns Ed. Natural language processing (NLP). TechTarget Business Technology, 2023. URL: https://www.techtarget.com/search_enterprise/ai/definition/natural-language-processing-NLP.

активно використовують ПриватБанк та інші банки України. Застосування мобільних банківських програм-додатків із технологіями із елементами ШІ, наприклад, FacePay у Приват24 дозволяє здійснювати оплату за допомогою обличчя користувача із додатковим підтвердженням у додатку банку. Певний рівень безпеки міг би бути забезпечений також за рахунок біометричної ідентифікації²⁰.

Укрсиббанк здійснює тестування чат-боту Khmarka, що здатний долучатися до підбору персоналу. Окрім цього Khmarka має функції паралельного опитування значної кількості респондентів та сповіщення працівників щодо послідовності провадження певних дій²¹. Слід зауважити, що чат-боти на основі технологій ШІ ефективно застосовуються наразі не лише у банківській сфері України, а й для покращення взаємодії із клієнтами державних структур, зокрема, для взаємодії із споживачами ПАТ «Укрпошта».

Розпізнавання зображень та відео у суспільно корисних цілях. Відповідна функція ШІ дозволяє банкам аналізувати відео та ідентифікувати об'єкти, що з'являються. Ця технологія є ефективною для ідентифікації осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у сфері банківської діяльності. Технології ШІ інтелекту застосовуються для виявлення шахрайських діянь під час застосування банківських платіжних карток.

Досягнення технологій ШІ дозволяє банкам автоматизувати та прискорити процеси у спосіб *обслуговування клієнтів 24 години на добу (навіть у вихідні та святкові дні)*. Скорочення витрат банківських установ відбувається за рахунок скорочення штату працівників та підвищення ефективності окремих видів діяльності, оскільки технології ШІ не втомлюються і не хворіють. Окрім зазначеного відсутня емоційна людська складова, що за певних обставин дозволяє штучному оператору виконувати роботу виключно у відповідності до встановлених налаштувань без особистої зацікавленості, що може позитивно вплинути на мінімізацію проявів корупційних зловживань у банківській сфері.

²⁰ Mykola Kurylo, Alyona Klochko, Nataliia Volchenko, Nataliia Klietsova and Anna Bolotina (2021). The use of biometric technologies for bank transaction security management against the background of the international experience: Evidence from Ukraine. Banks and Bank Systems, 16(2), 47–58. DOI:10.21511/bbs.16(2).2021.05. URL: <https://www.businessperspectives.org/index.php/journals/banks-and-bank-systems/issue-383/the-use-of-biometric-technologies-for-bank-transaction-security-management-against-the-background-of-the-international-experience-evidence-from-ukraine>.

²¹ UKRSIBBANK (2022). Novi pomichnyky: shcho vmiyut' ukrayins'ki chatboti [New assistants: what Ukrainian chatbots can do]. (In Ukrainian). Retrieved from: <https://ukrsibbank.com/news-post/novi-pomichniki-shho-vmiyut-ukrainski-chatboti/>.

Ще однією можливістю ШІ є ведення соціальних мереж банківських установ. Зокрема, Ощадбанк в Україні запровадив ведення соціальних мереж із залученням технології ChatGPT²². Наразі проводиться тестування постів інформаційного змісту, візуального оформлення, що створюються за допомогою технологій ШІ.

Управління ризиками щодо кредитоспроможності позичальників із залученням технологій ШІ. Сучасні системи скорингу досліджують інформацію про споживачів банківських послуг із застосуванням ШІ і технологій машинного навчання. Підсумки перевірки дозволяють банку визначити потенційну платоспроможність позичальника і урахуванням рівня його доходів, освіти, сімейного стану, попередньої кредитної історії та інших обставин.

Безмежні можливості алгоритмів ШІ ініціюють дискусію про цифрові права людей. Глобальна цифровізація не повинна спричинити регресію прав людини. Цифровими правами є права людини на доступ, використання, створення і публікацію цифрових творів, а також доступ і використання комп'ютерів та інших електронних пристроїв, комунікаційних мереж, зокрема й мережі Інтернет. Відповідно до положень ст. 8 розділу III «Свобода вибору» Європейської декларації про Цифрові Права та Принципи Цифрового Десятиліття, ШІ має служити інструментом для людей, кінцевою метою якого є підвищення добробуту людей²³.

Важливим питанням є законність використання певних видів технологій ШІ, розроблення стандартів етики ШІ, оскільки неконтрольований розвиток відповідних технологій може спричинити непередбачувані ризики для цивілізації. У зв'язку з цим інтенсивний розвиток систем ШІ потребує своєчасного правового регулювання, підпорядкованості принципам верховенства права. Важливе значення має протидія спричиненню суспільно небезпечних наслідків навколишньому середовищу та універсальним цінностям правової охорони. У разі спричинення несприятливих наслідків через використання заборонених практик ШІ, механізми притягнення до відповідальності за такі діяння повинні бути розробленими та мати уніфікований характер для правових систем більшості цивілізованих держав. Оскільки уніфікація є процесом зближення правових систем світу, то напрямками міжнародної уніфікації законодавства є

²² Бурняк Валерія. Ощадбанк почав тестувати ChatGPT для ведення своїх соцмереж. 2023. URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/31167/2023-02-09-oshchadbank-pochav-testuvaty-chatgpt-dlya-vedennya-svoikh-sotsmerezh>.

²³ European Declaration on Digital Rights and Principles for the Digital Decade 2023/C23/01PUB/2023/89.URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:JOC_2023_023_R_0001

визначення переліку складів правопорушень, які є небезпечними для міжнародного співтовариства і боротьба з якими потребує міжнародної взаємодії.

Можливості й межі безпечності застосуванні технологій ШІ викликають багато дискусій. Логічним питанням, що виникає в умовах цифровізації, розширення алгоритмів і можливостей машин є захист прав людини, правовий статус ШІ, визначення безпечних меж застосування технологій ШІ у різних сферах життєдіяльності суспільства. Зокрема, питання доцільності та безпечності застосування біометричних технологій у поєднанні з технологіями ШІ вже викликає сумніви, оскільки обмеження щодо застосування біометричних даних передбачені у проекті Закону про ШІ ЄС. Тож у найближчій перспективі поєднання таких видів технологій як біометричні та алгоритми ШІ буде зведено до мінімуму з урахуванням існуючих ризиків їх неетичного використання. Це пов'язано з тим, що окремі шкідливі практики ШІ заборонені як такі, що суперечать цінностям ЄС. Зокрема, це пов'язане з тим, що ст. 5 проекту Закону про ШІ ЄС відносить використання систем дистанційної біометричної ідентифікації «в режимі реального часу» в загальнодоступних місцях з метою правоохоронної діяльності до заборонених практик ШІ навіть з метою їх використання правоохоронними органами²⁴.

Можна лише припустити ті високі ризики, які можуть бути викликані доступом сильного ШІ до біометричних даних людини. Очевидно, що такі наслідки можуть бути непередбачуваними та суспільно-небезпечними, що теоретично може обернутися незаконним використанням біометричних даних людини та створенням надзвичайно досконалих дідфейків.

Обмеження щодо використання біометричних даних стосуються окремих сфер та видів діяльності, які теоретично можуть бути суспільно-корисними. Зокрема, це стосується неприпустимості використання алгоритмів ШІ для ідентифікації осіб, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення, а також для визначення особливостей їх поведінки та душевного стану.

Зазначимо, що дідфейки належать до досить небезпечних технологій, що утворюються у спосіб синтезу зображення певної особи на основі технологій ШІ. Дідфейки зазвичай використовують для поширенні панічних настроїв та компрометації осіб. В умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні їх розповсюдження може

²⁴ Proposal for a Regulation of The European Parliament and of The Council Laying Down Harmonised Rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) And Amending Certain Union Legislative Acts. COM/2021/206 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:52021PC0206>.

розцінюватися як частину тактики ведення інформаційної війни та пропаганди. В основі технології міститься механізм накладення зображень на відео для створення ніби то справжнього відеоролику з інформацією, що може впливати на суспільну думку. Наприклад, у 2022 році у мережі Інтернет з'явився діпфейк із ніби-то повідомленням Президента України Володимира Зеленського про складання зброї та капітуляцію України²⁵. Згодом Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки в Україні (далі- ЦКІБ) підтвердив інформацію, що відповідне відео є діпфейком було змонтоване із застосуванням технологій ШІ.

Як вже було зазначено Європейський парламент ухвалив компромісний текст Закону ЄС про ШІ із актуальними доповненнями. Поправка 647 відповідного тексту Закону містить відомості, що недотримання заборони на практику ШІ, зазначеної у ст. 5 Закону про ШІ, підлягає адміністративним штрафам у розмірі до 40 000 000 євро або, якщо порушником є компанія, до 7% її загального світового річного обороту за попередній фінансовий рік²⁶.

Ще одним із важливих положень законопроекту про ШІ ЄС є питання використання об'єктів інтелектуальної власності. Зокрема, потребується врегулювання використання об'єктів авторського права виробниками систем ШІ та відповідальності щодо порушення прав суб'єктів авторських прав. Авторське право на об'єкти, створені ШІ не регулюються в Україні. Окрім цього ризику, зумовлені протиправним використанням систем ШІ теж повинні бути врегульовані та передбачати відповідальність розробників відповідних технологій.

На теперішній час в Україні розроблений робочий варіант Стратегії розвитку штучного інтелекту в Україні на 2022–2030 рр.²⁷ Розділ 7 відповідної стратегії присвячений питанням впровадження ШІ у пріоритетних сферах розвитку України. До вказаних сфер автори

²⁵ Луценко Є. (2022) В ефірі «Україна 24» показали фейкове повідомлення Зеленського про «капітуляцію». URL: <https://hromadske.ua/posts/na-telekanaliv-ukrayina-24-translyuvati-fejkove-zvernennya-zelenskogo-pro-kapitulyaciyu>.

²⁶ Amendments adopted by the European Parliament on 14 June 2023 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on laying down harmonized rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain Union legislative acts (COM(2021)0206 – C9-0146/2021 – 2021/0106(COD)). URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0236_EN.html.

²⁷ Шевченко А.І. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні: Монографія; За загальною редакцією А. І. Шевченка. Київ. Наука і освіта. ISBN: 978-617-7894-89-5. https://doi.org/10.15407/development_strategy_2023. 305 с. URL: https://jai.in.ua/archive/2023/ai_mono.pdf.

відносять: сферу безпеки та оборони, наукову діяльність та освіту, медицину, промисловість та енергетику, телекомунікаційну галузь, транспорт та інфраструктуру, сільське господарство. При цьому не приділяється жодної уваги питанням застосування та розвитку технологій ШІ у сфері банківської діяльності. Розроблення стратегії розвитку ШІ для України та її подальше затвердження є важливими завданнями, що повинні бути вирішені в найкоротші терміни з метою забезпечення цифрової трансформації економіки, а також розвитку держави²⁸. Разом з тим є потреба розробки цільової стратегії розвитку сфери банківської діяльності з використанням технологій ШІ на найближчі роки. Така стратегія повинна містити перелік банківських продуктів, які використовуються, тестуються та у найближчій перспективі потребують впровадження у вітчизняний банківський сектор. Окрім цього в структурі зазначеної стратегії повинні бути розміщені актуальні відомості про правові засади правового регулювання ШІ в Україні.

Логічною є потреба оптимізації окремих положень Закон України «Про банки та банківську діяльність»²⁹, зокрема, ч. 2 відповідного Закону в частині визначення термінів має бути доповнена дефініцією «технології (алгоритми) штучного інтелекту» та відповідним його роз'ясненням з урахуванням сучасних потреб сфери банківської діяльності. Глава 8 «Вимоги до діяльності банку» Закону України «Про банки та банківську діяльність» не містить жодних відомостей про припустимість використання технологій ШІ під час надання банківських послуг у своїй діяльності. Таким чином, правові підстави застосування ШІ в контексті банківської діяльності на законодавчому рівні не передбачені. Логічним в цьому контексті було би доповнити ч. 1 ст. 47 «Види діяльності банку» відповідного Закону, формулюванням такого змісту: «Банк також має право надавати банківські послуги та інші фінансові послуги із застосуванням технологій штучного інтелекту». Суспільні відносини, що формуються під впливом ШІ повинні бути врегульовані в певних межах для того, що не допустити та попередити їх криміналізацію та негативні наслідки їх некоректного використання. На теперішній час технологічні досягнення використовують не лише з корисною метою, але й для

²⁸ Шевченко А.І. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні : Монографія / За загальною редакцією А. І. Шевченка. Київ : Наука і освіта. ISBN: 978-617-7894-89-5. https://doi.org/10.15407/development_strategy_2023. 305 с. URL: https://jai.in.ua/archive/2023/ai_mono.pdf.

²⁹ Про банки і банківську діяльність. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 5–6, ст. 30). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14?lang=en#Text>.

вчинення суспільно-небезпечних діянь. Саме цьому чинний Кримінальний кодекс України (далі – ККУ) містить розділ Розділ XVI «Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електров'язку»³⁰. Відповідний Розділ XVI з'явився в чинному ККУ 2001р., однак був відсутнім у Кримінальному кодексі УРСР 1960р. Поява цього розділу пов'язана із розвитком суспільних відносин та технічним прогресом, який зумовив, в тому числі криміналізацію відповідних суспільних відносин. Правопорушники використовують досягнення технічного прогресу, маючи доступ до об'ємів структурованих даних, належне програмне забезпечення та відповідний рівень знань. Як констатують В. Dupont, Y. Stevens, Н. Westermann специфічне програмне забезпечення як і онлайн курси з використання технологій ШІ доступні у вільному доступі. Окрім цього існує розгалужений кримінальний ринок даних, а також на легальному ринку за помірною ціною представлено обладнання достатньої потужності, що дозволяє прогнозувати використання технологій ШІ з незаконними цілями³¹. Окремі вчені, Зокрема, О.Е. Радутний розглядає ШІ як суб'єкта кримінального правопорушення, зазначаючи, що віртуалізація частини життєдіяльності людини очевидною у найближчому майбутньому, що передбачає безсумнівно, залучення ШІ. При цьому, вчений допускає і розглядає ШІ як електронну особистість, яка може бути наділена здатністю усвідомлювати суспільну небезпечність своїх діянь, керувати своєю поведінкою, тому може бути визнаний суб'єктом кримінального правопорушення³². Додержуємося думки, що технології ШІ, як такі що можуть з високою вірогідністю бути використані в тому числі й на шкоду суспільству, повинні бути визначені у кримінально-правовому розумінні як один із способів (або суб'єкт) вчинення кримінальних правопорушень. Відповідне припущення є дискусійним, оскільки його не поділяють ряд науковців, схиляючись до того, що ШІ не може розглядатися в контексті традиційного розуміння юридичної

³⁰ Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 25–26, ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2341-14#Text>.

³¹ Dupont, Benoit and Stevens, Yuan and Westermann, Hannes and Joyce, Michael, Artificial Intelligence in the Context of Crime and Criminal Justice (December 1, 2018). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3857367> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3857367>.

³² Радутний О.Е. Штучний інтелект як суб'єкт злочину. *Інформація і право*. 2017. № 4. С. 106–115. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2017.4\(23\).273130](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2017.4(23).273130).

відповідальності³³. Проте зазначене припущення може мати наслідком законодавче регулювання у найближчій перспективі, якщо брати до уваги класифікації ШІ, зокрема, такі як слабкий ШІ та сильний ШІ.

Тож у перспективі правопорушення із використанням технологій ШІ можуть бути класифіковані, наприклад, за ознакою суб'єкта правопорушення: 1) діяння вчинені ШІ як суб'єктом кримінального правопорушення (у разі визнання його таким суб'єктом); 2) неправомірні дії користувача (вчинені умисно чи з необережності), які призвели до настання суспільно-небезпечних наслідків; 3) неправомірні дії розробника окремої технології ШІ (вчинені умисно чи з необережності), які спричинили настання суспільно небезпечних наслідків. Враховуючи можливі ризики існує необхідність визначення комплексу факторів соціальної обумовленості криміналізації діянь із залученням технологій ШІ у кримінальному законодавстві держав ЄС та України.

Стаття 361¹ ККУ «Створення з метою протиправного використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут» може бути доповнена ч. 3 відповідного змісту: *«діяння, передбачені ч. 1 та 2 цієї статті, якщо вчинені із застосуванням технологій штучного інтелекту»*. Для потреб сфери банківської діяльності вищезазначена пропозиція криміналізації має важливе значення. Саме банківський сектор економіки пов'язаний із залучення значних обсягів грошових коштів, що робить його дещо вразливим, та привабливим для зловживань.

ВИСНОВКИ

Технології ШІ є технологіями майбутнього, здатними ефективно виконувати як складні так і прості, проте рутинні завдання, які потребують безперервного та цілодобового залучення людини. Безумовно для керівництва банківських установ із посиленням процесів цифровізації, використання технологій ШІ у банківській діяльності надає багато переваг. В умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні впровадження цих технологій дозволило в певній мірі знайти напрямки вирішення проблем, зумовлених скороченням кількості банківських відділень, переміщенням в інші регіони держави працівників банківських установ, а також у зв'язку із залученням певної частини працівників банків до складу Збройних сил України з метою захисту територіальної цілісності держави. Технології ШІ вже

³³ Kostenko, O.M., Bieliakov, K.I., Tykhomyrov, O.O. et al. "Legal personality" of artificial intelligence: methodological problems of scientific reasoning by Ukrainian and EU experts. Springer. February 2023. AI & Soc. DOI: 10.1007/s00146-023-01641-0. URL: <https://www.springerprofessional.de/en/legal-personality-of-artificial-intelligence-methodological-prob/24008090>.

сьогодні виконують та у перспективі післявоєнного відновлення України матимуть істотне значення інноваційного інструменту соціально економічного розвитку держави. Цього ж відновлення потребуватиме й банківська система, яка перебуває сьогодні у надзвичайно складних умовах, але забезпечує свої основні трансформаційні функції, регулювання грошової маси та удосконалення платіжних засобів, стабільність банківської діяльності та грошового ринку. Технології ШІ дозволяють підтримувати окремі процеси діяльності банків, виконання яких ускладняється або унеможливується в умовах воєнного стану. Зміст банківської діяльності змінюється та переходить на інший рівень свого розвитку із адаптацією до функціонування в умовах війни. Разом з тим банки України підвищують вимоги до клієнтів, які мають заборгованість по кредитним зобов'язанням, змінюють довгострокові та середньострокові стратегії на користь короткострокового планування. Банківські установи в умовах війни забезпечують як свої інтереси із мінімізацією всіх можливих ризиків, так і інтереси споживачів банківських послуг та їх комфортний доступ до всіх видів банківських операцій. Проте цілком очевидно, що окремі практики ШІ, що застосовуються наразі у банківській діяльності в Україні суперечать прийнятним видам практик згідно ст. 5 проекту Закону про ШІ ЄС. Зокрема, це стосується технологій біометричної ідентифікації. Тож доцільність їх використання у банківському секторі економіки України повинна бути переглянута у майбутньому та адаптована під уніфіковані вимоги ЄС. Закон про ШІ ЄС після його прийняття дозволить повноцінно визначати напрямки розвитку законодавства у сфері використання ШІ в Україні. Проте в умовах дії правового режиму воєнного стану державою повинні бути забезпечені тимчасові заходи на рівні законодавства для регулювання технологій ШІ у правовій площині з метою мінімізації, насамперед, наслідків зовнішніх загроз.

АНОТАЦІЯ

В умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні необхідність захисту сфери банківської діяльності держави від усіх видів загроз істотно зростає. Пошук дієвих механізмів забезпечення безпеки банківського сектору економіки зумовлений набуттям Україною статусу кандидата на членство в ЄС. Дослідження спрямоване на оцінювання тенденцій впровадження технологій штучного інтелекту (далі – ШІ) у банківську сферу України в умовах посилення євроінтеграційних процесів. Удосконалення законодавства України щодо регулювання технологій ШІ банківській сфері потребує урахуванням тенденцій розвитку законодавства ЄС. Проаналізовані вибірково положення проекту Закону про ШІ ЄС, який буде прийнятий

у найближчий час. Підсумовано, що нормативна база України щодо регулювання технологій ШІ потребує врахування обмежень щодо ризиків під впливом неврегульованого використання технологій ШІ. Проект Закону про ШІ ЄС дозволяє визначити ряд тенденцій, зокрема, щодо стосуються обмежень використання технологій біометричної ідентифікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалько І.Л., Завгородня А.С., Кужель К.С. Штучний інтелект у кримінальному процесі. Практичне застосування через призму закордонного досвіду. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 10/2021. С. 473–476. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-10/124>. URL: http://www.lsej.org.ua/10_2021/126.pdf.

2. Matthias Matthijs (2022). *Ukraine Could Become an EU Member. What Would That Mean?* URL: <https://www.cfr.org/in-brief/ukraine-could-become-eu-member-what-would-mean>.

3. Прилипчук В.Г., Баранов О.С., Гиляка О.С. Проблема правового регулювання у сфері штучного інтелекту в контексті розвитку законодавства Європейського союзу. *Вісник Національної академії правових наук України*. № 2, 2022. DOI: 10.31359/1993-0909-2022-29-2-35. URL: <http://visnyk.kh.ua/uk/article/problema-pravovogo-regulyuvannya-u-sferi-shtuchnogo-intelektu-v-konteksti-rozvitku-zakonodavstva-yevropeyskogo-soyuzu>.

4. Стащук О.В., Мартинюк Р. (2021). Специфіка застосування когнітивних технологій та штучного інтелекту в сучасній банківській діяльності. *Економічний форум*, 1(3), 134–138. DOI: 10.36910/6775-2308-8559-2021-3-19. URL: http://e-forum.lntu.edu.ua/index.php/ekonomichnyu_forum/article/view/240.

5. Fares, O.H., Butt, I. & Lee, S.H.M. (2022). *Utilization of artificial intelligence in the banking sector: a systematic literature review*. *J Financ Serv Mark*. DOI: 10.1057/s41264-022-00176-7. URL: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41264-022-00176-7>.

6. Kostenko, O.M., Bieliakov, K.I., Tykhomyrov, O.O. et al. “*Legal personality*” of artificial intelligence: methodological problems of scientific reasoning by Ukrainian and EU experts. Springer. February 2023. *AI & Soc*. URL: 10.1007/s00146-023-01641-0. URL: <https://www.springerprofessional.de/en/legal-personality-of-artificial-intelligence-methodological-prob/24008090>.

7. Proposal for a Regulation of The European Parliament and of The Council Laying Down Harmonised Rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) And Amending Certain Union Legislative Acts.

COM/2021/206final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:52021PC0206>.

8. Amendments adopted by the European Parliament on 14 June 2023 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on laying down harmonized rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain Union legislative acts (COM(2021)0206 – C9-0146/2021 – 2021/0106(COD)). URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0236_EN.html.

9. Operational data portal. Ukraine Refugee Situation – UNHCR. 2023. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

10. Головні тенденції банківського ринку за 12 місяців війни. URL: <https://youcontrol.com.ua/articles/tendentsiyi-bankivskoho-rynku-za-12-misiatsiv-viynny/>

11. European Council meeting Conclusions(23 and 24 June 2022). URL: https://www.consilium.europa.eu/media/57442/2022-06-2324-euco-conclusions-en.pdf?fbclid=IwAR06sBgyr5Ss1owQB6oUo-SiqBZpB56e8iogkBNB1wUZfCr0-tcNifh_uY.

12. An official website of the European Union, (1993). Accession criteria. European Commission – Enlargement – Accession criteria (Copenhagen criteria). URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/glossary/accession-criteria_en.

13. Проект Закону про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа». 2926-IX від 23.02.2023 (2021–2027). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41298>

14. Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, OECD/LEGAL/0449 (2019). URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/oecd-legal-0449>.

15. Official Journal of the European Union, L 150, 9 June 2023. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2023:150:TOC>.

16. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-п / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>.

17. Шевченко А.І. та інші. Щодо проекту стратегії розвитку штучного інтелекту в Україні на 2022–2030 рр. ISSN 2710–1673

Artificial Intelligence. 2022 № 1. URL: https://www.slyusar.kiev.ua/AI_2022-1-1_ua.pdf.

18. Lutkevitch Ben, Burns Ed. Natural language processing (NLP). TechTarget Business Technology, 2023. URL: <https://www.techtarget.com/search-enterprise/ai/definition/natural-language-processing-NLP>.

19. Mykola Kurylo, Alyona Klochko, Nataliia Volchenko, Nataliia Klietsova and Anna Bolotina (2021). The use of biometric technologies for bank transaction security management against the background of the international experience: Evidence from Ukraine. *Banks and Bank Systems*, 16(2), 47–58. DOI: 10.21511/bbs.16(2).2021.05. URL: <https://www.businessperspectives.org/index.php/journals/banks-and-bank-systems/issue-383/the-use-of-biometric-technologies-for-bank-transaction-security-management-against-the-background-of-the-international-experience-evidence-from-ukraine>.

20. UKRSIBBANK : офіційний веб-сайт. Нові помічники: що вміють українські чатботи. 2022 URL: <https://ukrsibbank.com/news-post/novi-pomichniki-shho-vmiyut-ukrainski-chatboti/>.

21. Бурняк Валерія. Ощадбанк почав тестувати ChatGPT для ведення своїх соцмереж. 2023. URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/31167/2023-02-09-oshchadbank-pochav-testuvaty-chatgpt-dlya-vedennya-svoikh-sotsmerezh>.

22. European Declaration on Digital Rights and Principles for the Digital Decade 2023/C 23/01PUB/2023/89.URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:JOC_2023_023_R_0001.

23. Луценко Є. (2022) В ефірі «Україна 24» показали фейкове повідомлення Зеленського про «капітуляцію». URL: <https://hromadske.ua/posts/na-telekanali-ukrayina-24-translyuvali-fejkove-zvernennya-zelenskogo-pro-kapitulyaciyu>.

24. Шевченко А.І. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні : Монографія / За загальною редакцією А. І. Шевченка. Київ : Наука і освіта. ISBN: 978-617-7894-89-5. https://doi.org/10.15407/development_strategy_2023. 305 с. URL: https://jai.in.ua/archive/2023/ai_mono.pdf.

25. Про банки і банківську діяльність. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 5–6, ст. 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14?lang=en#Text>.

26. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 25–26, ст. 131). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2341-14#Text>.

27. Dupont, Benoit and Stevens, Yuan and Westermann, Hannes and Joyce, Michael, Artificial Intelligence in the Context of Crime and Criminal

Justice (December 1, 2018). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3857367> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3857367>.

28. Радутний О.Е. Штучний інтелект як суб'єкт злочину. *Інформація і право*. 2017. № 4. С. 106–115. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2017.4\(23\).273130](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2017.4(23).273130).

Information about the author:

Klochko Alona Mykolaivna,

Doctor of Law, Professor,

Professor at the Chair of International Relations

Sumy National Agrarian University

160, Herasyma Kondratieva str., Sumy, 40000 Ukraine;

Visiting Professor at the Law Faculty

University of Neuchâtel

26, ave. du Premier-Mars, Neuchatel, 2000, Switzerland